

Cicle de Música Antiga al Convent de Sant Agustí

Divendres 19 de febrer de 1999 a les 22 hores
Entrada lliure

EL BARROC

"Dulce desdén" o morir d'amor al segle XVII

Marta Rodrigo (veu)

Alfred Fernández (arxillaüt)

Música vocal de Purcell, Johnson, Frescobaldi, Hidaigo, Sanz...

L'home que malda per expressar els oposats és l'home del barroc. En efecte, el període barroc esdevé una categoria estètica en que la coïncidència oppositorum es consolida com un dels seus postulats emergents. L'inici de la poesia "*Vivo sin vivir en mí, y tan alta vida espero, que muero porque no muero*" de Santa Teresa, tot i encunyant al segle XVI, s'erigeix com un veritable aforisme que explicita la dualitat coincident dels oposats que impregnarà la dissetena centúria, com a l'eslogan del concert d'avui, "*Dulce desdén, o morir de amor*". Aquesta atmosfera dual i contrastant és la que amara les obres del present repertori. I un dels vehicles idonis per expressar l'intimisme del text poètic és la monodia acompanyada, estil modern o *stile rappresentativo* segons la terminologia de l'època. En aquest estil cada mot es declama tot tenint present la seva dramatització, proposta, aquesta, sorgida a finals del segle XVI al redós de la *Camerata Fiorentina* al parlar del *drama in musica*, on l'expressió i la semanticitat de les paraules era subratllada per la música. L'acompanyament, com a baix continu barroc, fonamentarà harmònicament el discurs de la línia melòdica, tot i que a voltes dialogarà amb ella, elements, aquests, que atorgaran al desenvolupament de l'obra una clara rellevància de la veu.

La primera part del concert es centra en el barroc de la geografia anglesa i italiana. Les obres de Robert Johnson (1583-London, 1633) - provenia d'una família de compositors i llautistes anglesos del segle XVI- encara palesen els trets estilístics del darrer renaixement. Algunes de les seves obres eren interpretades en el teatre de Shakespeare. El músic Henry Lawes (Dinton, 1596-London, 1662) adaptà la peça que segueix. Un dels grans prohoms del barroc musical anglès fou sens dubte Henry Purcell (1659 -Westminster, 1965), sobresortí, sobretot en el gènere vocal. El *song* que d'ell sentirem està inscrit en el que hom anomena estil barroc ple. La peça instrumental,

Preludi i *Ciacona* de Giovanni Paolo Foscari (1621-1649) -guitarrista, llautista, tiorbista i compositor- és la que ens obre la porta al barroc italià. De Girolamo Frescobaldi (Ferrara, 1583 - Roma, 1643) cal dir que fou un gran intèrpret i compositor d'orgue i clave. Les tres obres programades pertanyen al "*Primo Libro d'Arte Musicali per Cantarsi Nel Gravicembalo e Tiorba*" (Florència, 1630). "*Ardo e taccio il mio mal*" és un cant fet en estil recitatiu, "*Così mi disprezzate?*" és la "*Aria di passacaglia*", i "*Se l'Auraspira*" és una ària. Val la pena indicar, en la "*Aria di passacaglia*", el canvi mètric -de 3/4 a 4/4- i l'ús de dissonàncies per tal d'emfatitzar el text. El gènere vocal és un dels punts fonamentals del treball compositiu de Giulio Caccini (Tivoli, ca.1550 - Firenze, 1618) i tanmateix el que ens pot donar una millor perspectiva d'acostament al seu tarannà artístic, ja que, a més, ens llegà dos tractats -*Le Nuove Musiche* (1601) i *Nuove Musiche e nuova maniera di scriverle* (1614)- sentant les bases per l'art del cant en el pas del manierisme al barroc. Del darrer tractat és d'on prové l'ària "*Dalla porta d'oriente*" amb el text del poeta Menadori. La peça Tarquinio Merula (Cremona, 1594-Cremona, 1665) palesa, entre d'altres, el *stile concitato* o expressió emfàtica i vehement dels sentiments; aquest element estilístic fou molt preuat al barroc inicial i molt usat per un dels grans compositors de la música barroca italiana, Claudio Monteverdi.

Com en l'anterior repertori, moltes de les peces programades eren interpretades, entre altres, com *intermezzos* o durant la representació teatral. Així, l'estil de la monodia hispànica incipient serà l'embrí que donarà vida al teatre barroc de Lope i Calderón. Juan Hidalgo (1614-1685) ens inicia, interludia i clou la monodia hispànica de la segona part del concert. Val a dir que la tonada humana "*Ay, triste del que a sus rayos*" està estructurada a partir del binomi estribillo-coplas, i cal destacar els canvis de metre en el *estribillo*, que conformen una millor adequació de l'accentuació prosòdico-musical ensems que una intencionalitat semàntica. Les peces de Gaspar Sanz (Calanda, ca.1640-Madrid, ca.1719) -publicà un tractat de guitarra-, de Francesc Guerau (Mallorca, 1649-ca.1717) - músic de la capella reial de Madrid des de 1659 i publicà també un mètode de guitarra-, i la xacona anònima, constitueixen les obres per guitarra d'aquesta part del concert; la proposta de les quals ens palesa el nou tractament sonor barroc en quant a la preliminar emancipació de la música instrumental respecte a la vocal. De José Marín (ca.1619-Madrid, 1699), sentirem tres obres, home de vida atzarosa -convicte, clergue i desterrat-, fou compositor i tenor del convent de la Encarnación de Madrid.

Jordi Rifé i Santaló

Musicòleg